

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In deze paragraaf gaan we in op de vraag in hoeverre we in staat zijn om tegenvallers op te vangen. Door middel van een goed systeem van risicomanagement kan worden bereikt dat de kans op het zich voordoen van onvoorziene tegenvallers afneemt. Maar als het nemen van risico's onvermijdelijk of de beste keus is dan moeten er maatregelen getroffen worden welke antwoord geven op de vraag "hoe met deze risico's omgegaan moet worden".

Daarbij kan de aanwezige financiële weerstandscapaciteit als laatste achtervang dienen. Deze weerstandscapaciteit wordt gevormd door alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Verliezen die op een andere manier, bijvoorbeeld via verzekering of voorziening/reservering, financieel zijn ondervangen vallen daar niet onder. De weerstandscapaciteit wordt uitgedrukt in een bedrag. Bij de beschrijving van het weerstandsvermogen moet de weerstandscapaciteit worden beoordeeld ten opzichte van de gekwantificeerde niet reguliere risico's.

Het risicomanagement binnen de gemeente Kampen is nog volop in ontwikkeling. Begin 2019 is met ondersteuning van het externe bureau Naris een risico inventarisatie gemaakt. Door middel van workshops is in beeld gebracht welke mogelijke risico's er spelen, hoe groot de kans is dat ze voordoen en wat het financiële effect zal zijn. Deze inventarisatie moet gezien worden als de volgende stap in het veranderingsproces in het denken en omgaan met risico's. In 2020 gaan we hier uiteraard mee verder. Risicomanagement moet meer zijn dan een vorm van verantwoording en legitimatie voor Raad en accountant. Uiteindelijk is het steeds meer op strategisch niveau kunnen sturen op kansen en bedreigingen voor de doelstellingen, het hogere doel.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

Bij de weerstandscapaciteit kan een onderscheid worden gemaakt tussen de incidentele- en structurele weerstandscapaciteit. Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit wordt gekeken naar de aanwezige reserves, de post onvoorzien en de onbenutte belastingcapaciteit.

1. Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen. In beginsel betreft dit de optelsom van het vrij aanwendbare deel van de algemene reserves, de bestemmingsreserves, de stille reserves, de reserve bouwgrondexploitatie en de post onvoorzien.

Algemene reserve

De algemene reserve bestaat uit een aantal onderdelen:

De *Algemene reserve* is in principe vrij aanwendbaar. Ultimo 2018 bedroeg de stand van de algemene reserve positief € 22 miljoen (inclusief resultaatbestemming 2018).

Op basis van de reeds in 2019 genomen besluiten en aannames zal de stand per 1 januari 2020 naar verwachting € 17,6 miljoen positief zijn.

De *Reserve rentewijziging BBV* is ingesteld vanwege de veranderde methode voor de toerekening van de rente aan het grondbedrijf. Om de tekorten in de begroting op te vangen is er een bedrag afgezonderd (per 1 januari 2020 à € 0,6 miljoen). Dit bedrag valt in het komende jaar vrij. Omdat een groot deel van het rentevoordeel ten gunste komt van het Grondbedrijf zal er vanuit de reserve Bouwgrondexploitatie een aanvulling (dotatie) naar de Algemene reserve plaatsvinden welke gelijk is aan de vrijval uit de vaste reserve.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zouden in principe in aanmerking genomen kunnen worden, omdat de gemeenteraad de bestemming kan wijzigen. Voor onze gemeente geldt echter dat in zijn algemeenheid op de bestemmingsreserves verplichtingen rusten, met als gevolg dat deze reserves buiten beschouwing worden gelaten bij de bepaling van de weerstandscapaciteit. Enige uitzondering hierop betreft de bestemmingsreserve bouwgrondexploitatie.

Reserve bouwgrondexploitatie

Het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf geeft de mate aan waarin het grondbedrijf in staat is zelf middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat we het beleid hoeven aan te passen. De weerstandscapaciteit van het Grondbedrijf bestaat uit het vrij besteedbare deel van de Reserve Bouwgrondexploitatie Grondbedrijf na alle stortingen en onttrekkingen op basis van raadsbesluiten.

De geprognoseerde stand van de Reserve Bouwgrondexploitatie Grondbedrijf per ultimo 2019 bedraagt € 0,2 miljoen negatief. De omvang van de aanwezige risico's wordt ingeschat op € 1 miljoen. Dit betekent dat het benodigd weerstandsvermogen onvoldoende is. Het grondbedrijf heeft dus onvoldoende saldo in de Reserve Bouwgrondexploitatie om alle benodigde risico's af te kunnen dekken. Als de stand van de reserve per balansdatum werkelijk negatief is, dan zal er tijdelijk een aanvulling vanuit de Algemene reserve moeten plaatsvinden.

Aan het einde van de jaren 2020 en verder voorzien wij, op basis van huidige inzichten, een dekkingsoverschot. Op basis van deze analyses zijn wij van mening dat er geen directe aanleiding is tot aanvulling in de komende jaren van de Reserve Bouwgrondexploitatie Grondbedrijf vanuit de algemene middelen.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Gemeentelijk Grondbeleid.

Stille reserves

Stille reserves zijn eigendommen van de gemeente die een potentiële inkomstenbron zijn. Hierbij kan gedacht worden aan gronden, onroerende zaken en andere eigendommen die (op korte termijn) verkocht zouden kunnen worden, omdat ze voor de gemeente geen doel meer dienen of inmiddels geheel of gedeeltelijk afgeschreven zijn. De gemeente Kampen beschikt ondermeer over stille reserves met betrekking tot het Kampereiland. De omvang van deze stille reserves is op dit moment nog niet bepaald.

Post onvoorzien in begroting

Voor de berekening van de post onvoorzien is een vast bedrag van € 200.000 gehanteerd.

2. Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit heeft betrekking op de mogelijkheid de OZB-opbrengst te verhogen.

Deze kan afgeleid worden van de artikel 12 normering. In de Meicirculaire is deze vastgesteld op een percentage van 0,1853 van de WOZ-waarde. In onderstaande tabel zijn de WOZ-waarden ontleend aan Uitkeringsspecificatie 2019-09.

Omdat de onbenutte belastingcapaciteit niet direct aan te wenden is als dekking voor de gevolgen van risico's die zich voordoen, houden we deze capaciteit als dekking achter de hand.

Onbenutte belastingcapaciteit		€
WOZ waarde woningen	4.723.500.000	
WOZ waarde niet woningen (eigenaar)	1.098.500.000	
WOZ waarde niet-woningen (gebruiker)	1.022.000.000	
Totaal	6.844.000.000	
Percentage art 12 Fvw	0,1853	
Maximale opbrengst volgens art 12 Fvw (afgerond)		12.682.000
Totaal begrote opbrengst		11.610.000
Onbenutte capaciteit		1.072.000

3. Bepaling weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit per 1 januari	Incidenteel	Structureel	Totaal
Vrij aanwendbare reserves	17.620	-	17.620
Reserve bouwgrondexploitatie	-218	-	-218
Stille reserve	pm	-	pm
Post onvoorzien	200	-	200
Onbenutte belastingcapaciteit	-	1.072	1.072
Weerstandscapaciteit	17.602	1.072	18.678

Inventarisatie van de risico's

Gemeenten lopen steeds meer risico's bij de uitoefening van hun taken. Onder risico's wordt verstaan het gevaar voor schade of verlies als gevolg van interne en externe omstandigheden. Het betreft risico's waarvoor geen voorziening kan worden gevormd omdat de omvang niet bekend is.

Omdat het gewenst is dat de verantwoordelijke bestuursorganen zicht hebben op de risico's die de gemeente loopt is er een afzonderlijke nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen opgesteld. In deze nota wordt tenminste het beleid behandeld ten aanzien van:

- risicomanagement:
 - het risicomanagement en de wijze waarop deze wordt geïmplementeerd (hoe wordt met de risico's omgegaan);
 - de wijze waarop de risico's worden bepaald en opgevangen;
 - het omschrijven van de risico's (in brede zin).
- weerstandsvermogen:

- de beschikbare weerstandscapaciteit (waaronder de reserves en voorzieningen);
- de relatie tussen het beleid op het weerstandsvermogen en de risico's van materieel belang;
- het aanwezige t.o.v. het gewenste weerstandsvermogen.

Het overkoepelende kader voor risicomanagement is nader uitgewerkt in de nota Risicomanagement en uitgewerkt in een implementatieplan. De invoering vindt gefaseerd plaats waarbij gekozen is voor verdere doorontwikkeling op de onderstaande terreinen: grondexploitaties; sociaal domein; projecten; informatiebeveiliging en verbonden partijen. Vervolgens wordt het steeds verder uitgerold in de organisatie. In deze paragraaf houden wij u op de hoogte van de voortgang en rapporteren wij over de geïnventariseerde risico's.

De risico's voor de grondexploitaties zijn opgenomen in de paragraaf gemeentelijk grondbeleid.

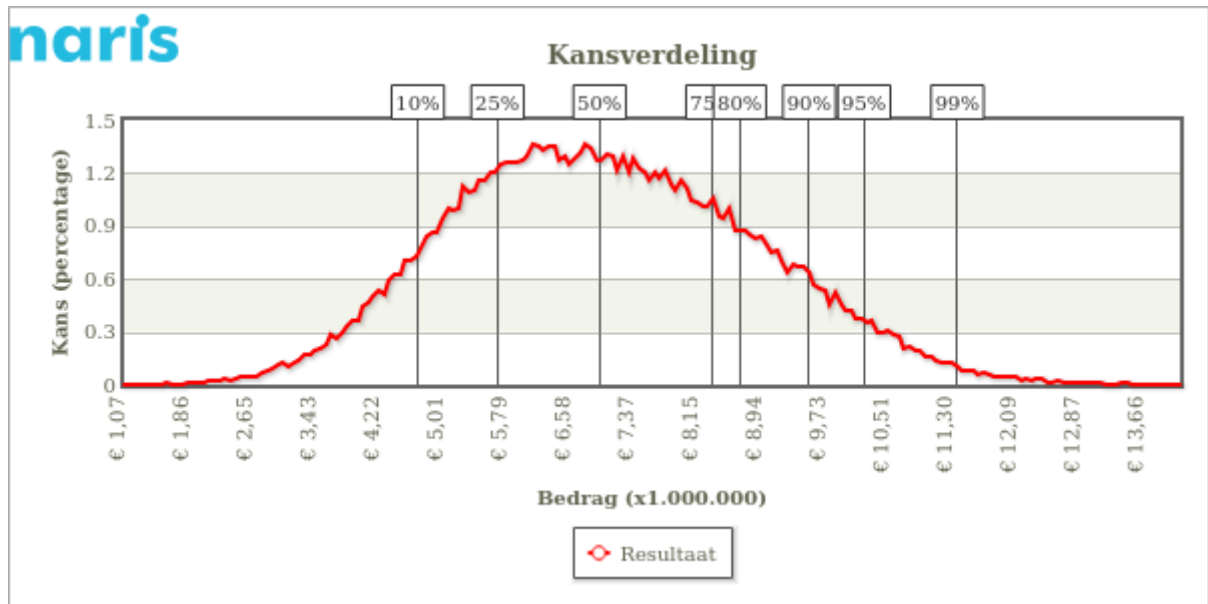
In onderstaande tabel zijn de resultaten van de risicoanalyse en simulatie opgenomen voor de begroting 2020. In de kolom invloed is aangegeven hoe veel invloed een bepaald risico heeft op het totale resultaat. Weergegeven zijn de top 10 risico's.

Risicogebeurtenis	Invoed (%)
Doordecentralisatie beschermd wonen en maatschappelijke opvang (BW/MO)	20,09%
Toename beroep op jeugdhulp	13,33%
Toename aantal aanvragen op de WMO	9,54%
Extra kosten woonrijp maken openbare ruimte project	5,59%
Verrotting houten paalfundering van woningen door peilverlaging en droog staan paalfundering	4,99%
Hogere bijdrage 5-jaarlijkse afrekening openbaar basisonderwijs.	4,76%
Lagere uitkering gemeentefonds	3,60%
De jaarlijkse bijdrage in de kosten van de Omgevingsdienst IJsselland vallen hoger uit gezien de eerste jaarlijkse bijdragen aan de Veiligheidsregio en ONS	3,58%
Extra kosten parkeergarage Buitenhaven	3,23%
Bijdrage van de gemeente Kampen aan de verbreding van de Sluis Kornwerderzand hoger dan geraamd.	2,50%

Tabel 1: top 10 risicoprofiel gemeente Kampen 2020 (NARIS)

In de onderstaande figuur is een kansverdeling opgenomen van de verschillende risico scenario's. De rode lijn geeft de simulatieresultaten weer afgezet tegen de maximale risicogevolgen van dat scenario. De meest waarschijnlijke scenario's liggen rond te top van de normaalverdeling tussen de € 5,7 en € 7,2 miljoen risico gevolgen. Verder naar rechts neemt de waarschijnlijkheid van een scenario af. Gekozen is voor een zekerheid van 95%. Dat wil zeggen dat capaciteit wordt aangehouden om 95% van de voorkomende scenario's af te dekken. Reden hiervoor is dat voor de begroting 2020 voor de eerste keer gebruik wordt gemaakt van deze systematiek en een extra zekerheid gewenst is. De keuze hiervoor wordt ook wel risicobereidheid genoemd. In dit geval zijn we dus iets voorzichtiger dan het landelijk gemiddelde.

Het risico profiel vertegenwoordigt met een zekerheid van 95% een bedrag van € 10,2 miljoen.

Toelichting bij bijzondere risico's gemeente Kampen

Zoals in tabel 1 te zien is, blijken de *risico's vanuit het sociaal domein* de grootste impact te hebben. Met de voorgestelde bezuinigingen zullen hiervoor al diverse maatregelen worden getroffen. Het ingezette systeem van risico management en de extra maatregelen moeten ervoor zorgen dat de invloed van de risico's in het sociaal domein de komende tijd zullen afnemen. De maatregelen op het sociaal domein zullen (wanneer deze volledig resultaat leveren) ervoor zorgen dat de benodigde weerstandscapaciteit zakt naar een benodigd niveau van € 5,2 miljoen.

De *grondexploitatieprojecten* kennen een eigen systematiek van risicomanagement en berekeningen waarbij renterisico's, prijsstijgingen, marktontwikkelingen meegenomen worden. Deze zijn dus in niet meegenomen in bovenstaande simulatie/risico-inventarisatie. Voor de grondexploitatieprojecten wordt ook een "eigen" reserve als risicobuffer aangehouden (reserve Bouwgrondexploitatie). Omdat de scheidslijn tussen een risico voor de grondexploitatie of de algemene dienst in sommige gevallen nog niet helemaal helder is, zullen we daar in 2020 verder aandacht aan besteden.

Een bijzonder risico vormt het risico van *verrotting van houten paalfunderingen* als gevolg van schommelingen in het waterpeil. Dit risico kent momenteel nog een relatief grote impact, omdat het nog omgeven is door vele onzekerheden over kans van optreden paalverrotting, aansprakelijkheid en omvang van gevolgschade. Momenteel wordt nader onderzoek gedaan naar een concretere inschatting en worden waar mogelijk beheersmaatregelen getroffen. Op het moment dat dit risico in de analyse en simulatie wordt weggelaten, zakt het benodigde weerstandsvermogen naar € 9,7 miljoen.

Informatiebeveiliging

Door de toenemende digitalisering (zie paragraaf Bedrijfsvoering) is het zorgvuldig omgaan met de informatie en gegevens van burgers en organisaties van groot belang. De rijksoverheid stelt nadere eisen aan de beveiliging van de gemeentelijke informatiehuishouding.

Daarnaast hebben gemeenten een belangrijke rol als het gaat om de omgang met privacygevoelige informatie. Gezien de fors toegenomen stroom aan privacygevoelige informatie en de vernieuwde privacywetgeving, de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), zijn aanvullende maatregelen getroffen. De bewustwording van medewerkers over de onderwerpen informatieveiligheid en privacy krijgt continue aandacht.

Verbonden partijen

In de paragraaf verbonden partijen is in het format aandacht voor risico's bij de verbonden partijen. Daarnaast staat invoering van risicomangement bij de verbonden partijen zelf ook op de agenda.

Renteramingen

De invloed van rentemutaties op de begroting is met name gerelateerd aan de omvang van het financieringstekort en de omvang van de her te financieren langlopende leningen (en waarvoor renteherziening kan gaan plaatsvinden). Risico's die onderkend worden zijn: stijgende renteniveaus, afnemende omvang van financiering met eigen vermogen en toename en/of snellere besteding verleende investeringskredieten. Daarnaast vergoedt het Grondbedrijf alleen nog maar over de boekwaarde van de BIE's rente en ontvangt het rente over de daarvoor gevormde voorziening. Fluctuaties in de omvang van de boekwaarde en voorziening vormen daarom ook een risico. Om de (financiële) gevolgen van de verandering van de rentesystematiek op te kunnen vangen, verstrekt het Grondbedrijf aan de Gewone dienst een structurele, jaarlijks afnemende, vergoeding.

Algemene uitkering gemeentefonds

Een van de belangrijkste inkomstenbronnen voor de gemeente is de uitkering uit het gemeentefonds. Deze uitkering wordt berekend aan de hand van diverse criteria en uitgangspunten welke door de gemeente niet direct zijn te beïnvloeden. Voorts is de uitkering gekoppeld aan de brede rijksuitgaven en zijn de financiële gevolgen hiervan vooraf niet bekend. De toekomstverwachtingen met betrekking tot de ontwikkeling van de hoogte van de uitkering zijn onzeker.

Europese aanbestedingen en Staatssteun

Bij het niet naleven of niet juist naleven van de Europese richtlijnen loopt de gemeente juridische en financiële risico's. Benadeelden kunnen zich wenden tot de Europese commissie of de Nederlandse rechter met bijvoorbeeld de eis dat de procedure wordt gestopt, een nieuwe procedure wordt opgestart of met een verzoek tot schadevergoeding.

De gemeente loopt ook een dergelijk risico bij het verlenen van (financiële) steun. Er dient aan een diverse uitgangspunten voldaan te worden om niet onder het criterium staatssteun te vallen. Daarnaast kan er ook sprake zijn van staatssteun welke na melding door Brussel akkoord bevonden kan worden.

Het risico van door de gemeente onrechtmatig verstrekte staatssteun kan betekenen dat de accountant de jaarrekening niet goedkeurt voor wat betreft zijn oordeel over de rechtmatigheid. Daarnaast kan de rechter:

- voorkomen dat onwettige steun wordt uitgekeerd;
- terugvordering van onwettige steun;
- toekennen schadevergoeding en
- voorlopige maatregel treffen tegen onwettige steun.

Gemeente Kampen zet een opdracht voor een levering, dienst of werk waarvan de waarde het Europese drempel bedrag overschrijdt door middel van digitale aanbesteding in markt. De inkoopadviseur van ONS levert inkoopjuridische en procedurele ondersteuning en zorgt hierbij voor de uitvoering van de processtappen en realisatie van de besluitvorming.

Garantstellingen

De gemeente heeft zich ultimo 2018 tegenover de volgende derden partijen garant gesteld voor aangegane geldleningen:

• woningbouwcorporaties	€	233,4 miljoen
• particulieren	-	3,0 miljoen
• verzorgingstehuizen	-	0,8 miljoen
• sociale werkplaats	-	2,6 miljoen

- sportverenigingen - 0,1 miljoen
- Nationaal restauratiefonds - 0,2 miljoen

Woningbouwcorporaties

De garanties voor de Woningcorporaties zijn in eerste instantie gegarandeerd door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Eerst indien het WSW in financiële problemen geraakt, nadat ook het garantievermogen is aangesproken, zijn de gemeenten samen met het Rijk gehouden naar rato bij te dragen in een achtergestelde lening aan het WSW. Het afgelopen jaar bleek dat het WSW eerder werd aangesproken om bij te dragen aan de oplossing van financiële problemen van woningcorporaties. De kans dat de achtervang (voor 50% gemeenten) wordt aangesproken neemt toe.

Particulieren

Dit betreffen oude garanties t.b.v. particulieren ten aanzien waarvan we het risico zeer gering achten. Zowel de stijging van de huizenprijzen in de loop der jaren als de toegenomen poliswaarde van aangelegde spaarpolissen moeten ruim voldoende zijn om bij een gedwongen verkoop in voorkomend geval het schuldrestant van meestal (slechts) enkele tienduizenden euro's te dekken.

Verzorgingstehuizen

De gegarandeerde geldlening betreft die aan IJsselheem. In 2017 is voor deze lening meer zekerheid verkregen door de vestiging van hypotheek via het Waarborgfonds voor de Zorgsector. Het risico is daardoor beperkt.

Sociale Werkplaats

Voor de dagelijkse kasstroom beschikt Impact over een rekening-courant verhouding met de bank tot een maximale roodstand waar de gemeente voor garant staat. Omdat Impact op basis van de Gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Kampen en Dronten is opgericht, staan beide gemeenten garant. Gezien de veranderingen rond de regelgeving Participatiewet spelen er diverse risico's.

Beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

Tot aan dit jaar heeft de gemeente Kampen als systematiek gehanteerd voor het vaststellen van de ratio weerstandsvermogen: een benodigde capaciteit van 10% van de omvang van de exploitatiebegroting (zijnde 10% van € 160 miljoen = € 16 miljoen).

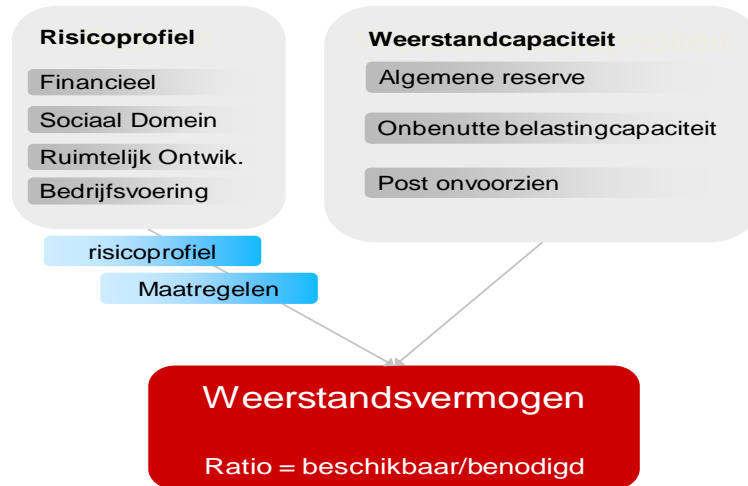
In de nieuwe opzet staat het risicoprofiel van de gemeente centraal. Het risicoprofiel van de gemeente waarbij middels het risicomanagement systeem (NARIS) een analyse en simulatie van de risico's wordt gemaakt en daarbij het benodigde weerstandscapaciteit wordt onderbouwd. Er wordt specifiek gezocht naar risico's die:

1. directe financiële gevolgen hebben op de begroting en waarbij geen andere mogelijkheid voorhanden is om deze op te vangen (bijvoorbeeld door middel van voorzienbare kostenstijging/inkomstendaling) en
2. risico's waarbij expliciete beheersmaatregelen ontbreken.

Vervolgens voert het systeem een simulatie uit van mogelijke risico's op basis van het wel of niet optreden van deze risico's. Uiteindelijk leidt dit tot 100.000 verschillende scenario's. Centraal staat dus een goed risico profiel met goede risico inschattingen. Hierbij plaatsen we de volgende twee kanttekeningen: veel risico's worden opgelost binnen lopende begroting en veel grote impact risico's zijn nog ver weg en hebben nog geen grote gevolgen op de lopende begrotingen. Deze risico's worden niet opgenomen in het risicoprofiel.

Ratio Weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Bij het bepalen van de weerstandscapaciteit houden we naast de algemene reserve ook rekening met de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien. Deze twee laatste elementen worden vooralsnog buiten beschouwing gelaten bij de vaststelling van het benodigde vermogen en gewenste ratio, omdat deze veelal niet direct inzetbaar zijn bij grote tegenvallers.

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio.

Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende

Tabel 2: Weerstandsnorm

De keuze voor een bepaalde waardering van de weerstandsratio is afhankelijk van de bereidheid om risico's te accepteren. De afweging: extra reserve aanhouden dan wel als dekkingsmiddel inzetten, is mede afhankelijk van de kwaliteit van het risicoprofiel.

Categorie A (uitstekend) betekent dat er meer dan twee keer zo veel reserves aangehouden worden dan strikt voor het opvangen van de financiële risico's nodig is. Dit kan ook worden opgevat als 'te voorzichtig'.

Besloten is om op dit moment het **midden van Categorie C (voldoende)** aan te houden. Bij een **ratio van 1,2** betekent dit dat er op basis van het risicoprofiel een minimale reserve moet zijn van € 12,2 miljoen (1,2 x € 10,4 miljoen).

Ten opzichte van de verwachte beschikbare omvang van de Algemene reserve per 1-1-2020 van € 17,0 miljoen is er nog sprake van extra ruimte. De variabelen die hierbij kunnen worden beïnvloed zijn die van het nemen van meer risico's (de benodigde capaciteit gaat dan omhoog) of het laten afnemen van de algemene reserve (inzetten als eenmalig dekkingsmiddel).

In perspectief naar de toekomst en in relatie tot de bezuinigingsvoorstellen c.q. aanpassing van de benodigde budgetten op het sociaal domein, kan de benodigde weerstandscapaciteit van € 10,2 dalen naar minimaal € 5,2 miljoen, mits alle maatregelen maximaal effect hebben en er geen risico's op het sociaal domein meer zijn. Daardoor zal de ratio wederom stijgen naar categorie uitstekend, hoger dan 2,0 en kunnen nieuwe afwegingen ten aanzien van de algemene reserves worden gemaakt.

Conclusies risico's, weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Algemene Dienst

De verwachte stand van de Algemene reserve ligt begin 2020 hoger dan het beoogde maximum vanuit het gesimuleerde risicoprofiel en de gekozen ratio-weerstandsvermogen..

Bouwgrondexploitatie

De reserve bouwgrondexploitatie is voor het komende jaar als weerstandscapaciteit niet toereikend ter dekking van de op basis van risicomanagement berekende risico's voor het grondbedrijf. Na 2020 wordt er een oplopend overschot verwacht. Er is dus geen directe aanleiding tot een structurele aanvulling van de Reserve Bouwgrondexploitatie Grondbedrijf vanuit de algemene middelen.

Financiële kengetallen

In de wet is voorgeschreven welke kengetallen in de begroting opgenomen en berekend moeten worden. De kengetallen moeten enerzijds inzicht geven in de financiële positie van de gemeente en anderzijds in de ontwikkeling over de jaren heen.

In onderstaande kengetallen is een prognose opgenomen van de verwachte standen voor de komende begrotingsjaren. Daarbij is met name naar de ontwikkelingen in de afgelopen jaren gekeken. De investeringsvoorstellen in de Perspectiefnota zijn daar nog niet in opgenomen. Door de vele onzekerheden die er spelen is het puur een inschatting die globaal richting geeft aan de ontwikkeling over de jaren heen en waar geen harde conclusies aan verbonden kunnen worden.

Voor de onderstaande kengetallen is geen (verplichte) landelijk te hanteren normering opgesteld. In het algemeen kunnen de volgende richtlijnen gehanteerd worden voor de beoordeling.

Kengetal	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Netto schuldquote			
- zonder correctie	<90%	90-130%	> 130%
- zonder met correctie	< 90%	90-130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	20-50%	< 20%
Grondexploitatie	< 20%	20-35%	> 35%
Structurele exploitatieruimte begroting	Begr >0%	Begr = 0%	Begr <0%
Belastingcapaciteit	< 95%	95-105%	> 105%

Balans

ACTIVA	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VASTE ACTIVA							
immaterieel	19.254	18.738	18.347	18.594	16.913	16.234	15.399
materieel	121.927	123.710	120.714	115.649	120.658	116.764	110.365
financieel	9.755	6.736	7.209	6.882	6.565	6.244	6.140
VLOTTENDE ACTIVA							
voorraden							
grond- en hulpstof	13.038	13.065	13.541	14.200	15.159	15.419	15.369
NIEG	-	-	-	-	-	-	-
IEG	36.468	30.816	31.269	22.938	18.504	12.096	4.261
overig	10	5	5	5	5	5	5
uitzettingen < 1 jaar							
vorderingen op openbare lichamen							
overige vorderingen	11.650	5.067	5.578	5.578	5.578	5.578	5.578
liquide middelen	123	2.081	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
overlopende activa	2.916	5.951	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
	221.288	215.331	208.663	195.846	195.382	184.340	169.118

PASSIVA	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VASTE PASSIVA							
reserves	47.825	42.585	25.836	26.588	28.350	30.497	32.194
voorzieningen	13.074	13.078	12.931	12.770	12.548	12.290	11.887
vaste schulden > 1 jaar	129.742	131.217	136.193	126.568	116.944	107.320	98.445
VLOTTENDE PASSIVA							
kasgeldlening	4.000	4.000	8.703	4.920	12.540	9.233	1.592
overige schulden	10.454	14.968	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
liquide middelen	7.235	-	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
overlopende passiva	8.958	9.483	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
	221.288	215.331	208.663	195.846	195.382	184.340	169.118

Standen per 31-12

Netto schuldquote

Onderdelen / jaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vaste schulden > 1 jaar	129.742	131.217	136.193	126.568	116.944	107.320	98.445
Netto vlottende schuld	21.689	18.968	23.703	19.920	27.540	24.233	16.592
Overlopende passiva	8.958	9.483	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Financiële activa	-	-	-	-	-	-	-
Uitzettingen < 1 jaar	17.797	14.229	12.578	12.578	12.578	12.578	12.578
Liquide Middelen	123	2.081	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Overlopende activa	2.916	5.951	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Totale baten	152.347	157.759	181.603	167.262	169.037	167.340	169.255
Netto schuldquote	91,6%	87,1%	83,9%	83,0%	81,0%	74,1%	63,5%

Standen per 31-12

Toelichting:

De netto schuld geeft het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen weer. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Naar verwachting zal deze de komende jaren afnemen vanwege dalende schuldenomvang ten opzichte van een toenemend omvang van de totale baten. Dit wordt met name veroorzaakt door de gunstige ontwikkeling binnen het grondbedrijf (zie paragraaf grondbeleid).

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Onderdelen / jaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vaste schulden > 1 jaar	129.742	131.217	136.193	126.568	116.944	107.320	98.445
Netto vlottende schuld	21.689	18.968	23.703	19.920	27.540	24.233	16.592
Overlopende passiva	8.958	9.483	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Financiële activa	9.133	6.114	6.587	6.260	5.943	5.622	5.518
Uitzettingen < 1 jaar	17.797	14.229	12.578	12.578	12.578	12.578	12.578
Liquide Middelen	123	2.081	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Overlopende activa	2.916	5.951	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Totale baten	152.347	157.759	181.603	167.262	169.037	167.340	169.255
Netto schuldquote gecorrigeerd	85,6%	83,2%	80,2%	79,3%	77,5%	70,7%	60,2%

Standen per 31-12

Toelichting:

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote in bovenstaand overzicht exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op deze manier wordt het aandeel van de verstrekte leningen voor de schuldenlast zichtbaar gemaakt. Deze bedraagt zo'n 3,5%.

Normaal bevindt de netto schuldquote zich tussen de 0-100%. Voor een gemeente geldt dat als de netto schuldquote uitkomt boven de 130% er sprake is van een zeer hoge schuld. Boven de 100% is er weinig leencapaciteit over om de gevolgen van financiële tegenvallers op te vangen.

Solvabiliteitsratio

Onderdelen / jaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Eigen vermogen	47.825	42.585	25.836	26.588	28.350	30.497	32.194
Balanstotaal	221.288	215.331	208.663	195.846	195.382	184.340	169.118
Solvabiliteitsratio	21,6%	19,8%	12,4%	13,6%	14,5%	16,5%	19,0%

Toelichting:

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Algemeen wordt een solvabiliteit tussen de 25-40% als gezond ervaren.

Kengetal grondexploitatie

Onderdelen / jaar	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
NIEGG	-	-	-	-	-	-	-
IEG	36.468	30.816	31.269	22.938	18.504	12.096	4.261
Totale baten	152.347	157.759	181.603	167.262	169.037	167.340	169.255
Grondexploitatie	23,9%	19,5%	17,2%	13,7%	10,9%	7,2%	2,5%

Toelichting:

De afgelopen jaren is gebleken dat de grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van de gemeente. De boekwaarde van de voorraden is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Dus een dalende trend geeft een gunstige ontwikkeling weer.

Structurele exploitatieruimte

Onderdelen / jaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totale structurele lasten	123.683	137.334	134.748	136.455	136.956	137.645
Totale structurele baten	128.115	133.319	137.405	140.422	141.651	143.606
Totale structurele toevoegingen aan de reserves	5.395	5.459	2.821	3.532	2.787	2.287
Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	3.453	3.982	90	90	90	90
Totale baten	157.759	181.603	167.262	169.037	167.340	169.255
Structurele exploitatieruimte	1,6%	-3,0%	0,0%	0,3%	1,2%	2,2%

Toelichting:

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten in vergelijking met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Woonlasten meerpersoonshuishouden

Onderdelen / jaar	rekening 2018	begroting 2019	begroting 2020
OZB-lasten	263	284	310
Rioolheffing	122	124	126
Afvalstoffenheffing	195	201	234
Eventuele heffingskorting			
Totale woonlasten	580	609	670
Woonlasten landelijke gemiddelde	721	740	740
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde	80,4%	82,3%	90,5%

Toelichting:

Bij de berekende woonlasten meerpersoonshuishouden wordt de totale woonlast gedeeld door de landelijke gemiddelde woonlasten van het jaar ervoor. In de paragraaf Lokale heffingen wordt de woonlast voor het begrotingsjaar afgezet tegen de woonlast van het vorige begrotingsjaar. Het Coelo publiceert jaarlijks de Atlas van de lokale lasten. Deze publicatie is de basis voor de berekening van dit kengetal. De woonlasten in onze gemeente zijn lager dan het landelijk gemiddelde van het voorgaande jaar.